Ewa Grządzielewska, Roma Hajduk, Iwona Stebner, Aniela Piotrowicz

Działalność dydaktyczna prowadzona przez Bibliotekę Główną Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Forum Bibliotek Medycznych 2/1 (3), 242-246

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Mgr Ewa Grządzielewska
Mgr Roma Hajduk
Mgr Iwona Stebner
Mgr Aniela Piotrowicz
Poznań – AM

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA PROWADZONA PRZEZ BIBLIOTEKĘ AKADEMII MEDYCZNEJ W POZNANIU

Streszczenie

Działalność dydaktyczna podporządkowana jest z jednej strony potrzebom macierzystej Uczelni, z drugiej zaś ma na celu realizację koncepcji „information literacy", czyli wiedzy o tym, jak znaleźć informację, krytycznie ją ocenić oraz efektywnie wykorzystać.

Uwzględniając potrzeby różnych grup użytkowników, realizuje się 3-stopniowe programy szkoleń. W komunikacie zaprezentowane zostaną doświadczenia, osiągnięcia i statystyka prowadzonej dydaktyki oraz analiza skuteczności.

Jedną z głównych funkcji biblioteki akademickiej jest organizacja warsztatu pracy dydaktycznej uczelni. Biblioteka powinna posiadać księgozbiór obejmujący wszystkie potrzebne w procesie dydaktycznym materiały dla studentów i wykładowców i udostępniać go w różnorodnych formach, w zależności od potrzeb i oczekiwań środowiska. W realizacji tej funkcji niezbędna jest ścisła współpraca z pracownikami naukowo-dydaktycznymi oraz organizacjami studenckimi.

Jednak zabezpieczenie materiałów dydaktycznych i źródeł informacji, stworzenie właściwych warunków do nauki i udostępnienie technologii komputerowych nie gwarantuje optymalnego wykorzystania stworzonego przez bibliotekę warsztatu pracy. Niezbędna jest stała edukacja użytkowników, prowadzona przez biblioteki w różnych formach, na wielu poziomach, dla różnych grup użytkowników.

Właściwa edukacja biblioteczna jest szczególnie ważna dla studentów rozpoczynających studia, albowiem w tym okresie kształtują się ich akademickie nawyki. W Bibliotece poznańskiej Akademii szkoleniem wstępnym, zapoznającym studentów z organizacją systemu biblioteczno-informacyjnego, komputerowymi katalogami oraz zasadami korzystania z księgozbioru, objęci są studenci rozpoczynający studia na wszystkich wydziałach naszej Uczelni, także w programach anglojęzycznych.

Szkolenia dla studentów I roku odbywają się w dwóch pierwszych tygodniach roku akademickiego, a zaliczenie zajęć jest warunkiem zapisu do wypożyczalni. Szkolenia te mają w naszej Bibliotece długą tradycję. W dawnych latach miały one formę wykładów dla licznych grup studentów, od roku 1985 prowadzone są jako zajęcia obowiązkowe w wymiarze 1,5 godz. dla grup studenckich z poszczególnych wydziałów. Forma

szkoleń wstępnych jest urozmaicona i podlega stałym modyfikacjom. Aktualnie studenci uczestniczą w komputerowej prezentacji systemu biblioteczno-informacyjnego Uczelni, podczas której zapoznawani są z organizacją systemu, zasadami korzystania ze zbiorów bibliotecznych Biblioteki macierzystej oraz bibliotek innych poznańskich uczelni, mają okazję obejrzeć witrynę Biblioteki i otrzymać ulotki informacyjne o Bibliotece. Integralną częścią szkoleń są ćwiczenia, których celem jest zapoznanie się z bazami katalogowymi tworzonymi w systemie Horizon i nabycie umiejętności prowadzenia poszukiwań katalogowych według różnych kluczy wyszukiwawczych. Zaliczenie zajęć potwierdzane jest wpisem do indeksu.

Od wielu lat prowadzone są także szkolenia z zakresu informacji naukowej. Początkowo były to zajęcia dla członków kół naukowych, dla grup magistrantów w ramach seminariów magisterskich, dla młodych pracowników nauki. W ostatnich latach szkolenia te przybrały bardziej zorganizowaną formę i prowadzone są jako obligatoryjne dla studentów Wydziału Nauk o Zdrowiu i jako przedmiot fakultatywny dla studentów Wydziału Farmacji.

Program przedmiotu *Podstawy informacji naukowej* realizuje koncepcję *information literacy*, dostarczając wiedzę i umiejętności w zakresie wyszukiwania informacji, jej krytycznej oceny oraz efektywnego wykorzystania. Program przewiduje: zapoznanie z podstawowymi źródłami informacji naukowej, rozpoznawanie typów publikacji, korzystanie z Internetu jako źródła informacji z zakresu nauk medycznych i poznanie zasad dostępu do nich, zapoznanie z najważniejszymi bazami komputerowymi z zakresu medycyny i nauk pokrewnych, opanowanie umiejętności efektywnego korzystania z baz danych i utrwalania wyników poszukiwań, przedstawienie możliwości dostępu do pełnych tekstów dokumentów, poznanie podstawowych elementów prawa autorskiego i zasad przygotowywania publikacji.

Zajęcia w formie wykładu i ćwiczeń odbywają się w sali seminaryjnej Biblioteki Głównej, wyposażonej w 10 komputerów z pełnym dostępem do Internetu, sporadycznie w Filii nr 2 przygotowanej również organizacyjnie do prowadzenia szkoleń. Szkolenia odbywają się w grupach 10-15-osobowych. Cykl szkoleniowy trwa 10-15 godzin dla studentów studiów stacjonarnych i 4-6 godzin dla studiów zaocznych.

Pomimo iż w trakcie szkoleń obserwuje się zróżnicowany odbiór przekazywanej wiedzy (najsłabszy w II semestrze, znacznie lepszy na wyższych latach, kiedy rozpoczyna się pisanie własnych prac), wyraźnie zwiększa się aktywność w rozwijaniu umiejętności nabytych w tym okresie do końca studiów, a także później w pracy samokształceniowej.

Efektywność edukacji wyraźnie zauważalna jest w bieżącej pracy. Przeszkolony student lepiej niż inni użytkownicy wykorzystuje zasoby biblioteczne (zarówno bazy bibliograficzne, jak i pełne teksty) i biegle się po nich porusza. Uczestnicy zajęć potrafią ocenić wiarygodność i wartość źródeł naukowych i nie zadowalają się

przypadkowymi informacjami pokazywanymi przez popularne wyszukiwarki, takie jak np. Google.

Należy podkreślić, iż raz przeszkolony użytkownik będzie mógł wielokrotnie wykorzystywać zdobyte umiejętności w swoim przyszłym życiu zawodowym i karierze naukowej. Wydaje się uzasadnione, iż takie szkolenie powinno objąć studentów wszystkich wydziałów.

Nieco inne potrzeby i oczekiwania w zakresie naukowej informacji medycznej mają absolwenci uczelni medycznych. Nie interesuje ich już na ogół wiedza podręcznikowa, lecz śledzenie bieżącego piśmiennictwa światowego, metodyka poszukiwań bibliograficznych, serwisy informacyjne, uzyskanie dostępu do pełnych tekstów, znajomość zasad edytorstwa naukowego, problem plagiatów i prawa autorskiego. Specyficznym problemem dla środowiska medycznego jest ocena dorobku naukowego. Wyłania się zatem konieczność zapoznania się z zasadami wartościowania publikacji naukowych, zagadnieniami rankingu czasopism oraz ze stosowanymi w ocenie publikacji wskaźnikami bibliometrycznymi.

W ramach działalności dydaktycznej Biblioteki Głównej prowadzone są różnorodne szkolenia podyplomowe, m.in. dla:

- lekarzy rozpoczynających specjalizacje w ramach kursów podstawowych,
- pracowników naukowo-dydaktycznych i osób zainteresowanych naukową informacją medyczną w ramach kursów prowadzonych przez Oddział Kształcenia Podyplomowego Akademii przy współpracy z Wielkopolską Izbą Lekarską,
- członków towarzystw naukowych (Polskie Towarzystwo Chirurgów, Polskie Towarzystwo Reumatologiczne, Polskie Towarzystwo Geriatryczne).

Szkolenia podyplomowe mają różnorodną formę i wymiar czasowy: od 1-godzinnego wykładu z prezentacją witryn internetowych bibliotek i wydawców, do 12-godzinnych kursów specjalistycznych, obejmujących wykłady, zajęcia seminaryjne i ćwiczenia praktyczne.

Szkolenia podyplomowe w formie zorganizowanej obejmują niewielkie grono użytkowników bibliotek. Osoby, które nie miały okazji lub możliwości uczestniczenia w szkoleniach prowadzonych przez biblioteki, czują się w nowoczesnych bibliotekach zupełnie zagubione. Wymagają indywidualnej opieki i instruktażu bibliotekarza, gdyż samodzielnie nie potrafią znaleźć informacji, a nawet sprecyzować swoich potrzeb. Bibliotekarze nadal więc muszą poświęcać znaczną część czasu na indywidualny instruktaż. Sytuację tę może poprawić jedynie upowszechnienie zorganizowanych szkoleń użytkowników.

Poza szkoleniami dla użytkowników bibliotek medycznych prowadzone są również szkolenia dla innych osób, np. dla pracowników bibliotek szkół wyższych odbywających praktyki zawodowe, dla bibliotekarzy prowadzących biblioteki

szpitalne, a także dla bibliotekarzy medycznych sąsiednich krajów, np. Białorusi i Ukrainy.

W obliczu szybkiego rozwoju polskich bibliotek, które obecnie są w stanie zapewnić swoim użytkownikom pełen dostęp do zasobów światowych, edukacja biblioteczna nabiera coraz większego znaczenia i ma do spełnienia szczególną misję w budowaniu społeczeństwa informacyjnego.

Załącznik 1

Szkolenie wstępne dla studentów I roku studiów dziennych i zaocznych

Wydział Lekarski I

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	32	228
2004/2005	32	233
2005/2006	36	279

Wydział Lekarski II

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	12	125
2004/2005	28	214
2005/2006	28	220

Wydział Farmacji i Analityki

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	16	155
2004/2005	16	141
2005/2006	22	230

Wydział Nauk o Zdrowiu

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	108	913
2004/2005	100	829
2005/2006	72	1050

Załącznik 2

Podstawy informacji naukowej – dla studentów starszych lat studiów

Wydział Farmacji
fakultety

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	14	15
2004/2005	30	30
2005/2006	45	50

Wydział Nauk o Zdrowiu
zajęcia obligatoryjne

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	120	320
2004/2005	219	402
2005/2006	169	500

Studenci anglojęzyczni
zajęcia obligatoryjne

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	6	40
2004/2005	15	100
2005/2006	15	104

Studenckie Koła Naukowe

Lata	Liczba godzin	Liczba studentów
2003/2004	36	60
2004/2005	38	75
2005/2006	42	86

Załącznik 3

Szkolenie podyplomowe z zakresu informacji naukowej

Studia podyplomowe

dla pracowników naukowo-dydaktycznych
(przy współpracy z Wielkopolską Izbą Lekarską):

Lata	Liczba godzin	Liczba słuchaczy
2000-2004	240	487

dla lekarzy rozpoczynających specjalizację z chorób wewnętrznych:

Lata	Liczba godzin	Liczba słuchaczy
2001-2006	12	450